

וזהו ע"ז. וקצה הימיני – גילוי עריות, שהוא תאוה ואהבה רעה וכנודע מה שנאמר באחותו חסד. וגבורה רעה הוא לשפוך דם נקי בגבורתו. ומצינו שתי פעמים בדברי רז"ל כך דרכו של יצר הרע, היום... עד שאומר לו... – האחד בשבת (קה) גבי משבר כליו בחמתו דהיינו אביזרייהו דשפיכות דמים. והשני בנדה (יג) גבי מביא עצמו לידי הרהור, שהוא אביזרייהו דגילוי עריות. והם קצה הידות, והידות הם ענפים מהגוף, ועל ידו יבוא למעלה עד הגוף, שהוא עבודה זרה...'. (מתוך 'שיחת שדים' לר"צ הכהן עמ' 86).

דף יד

רבי"ל לייט אמאן דגני אפרקיד. שאלה למורנו הגר"ח קניבסקי שליט"א: מסופקני באיסור שכיבת פרקדן, האם הוא כולל גם שכיבה סתם, כשלא הולך לישון, כי מרש"י בברכות (יג: וכן בנדה יד.) משמע שאין איסור אלא בשינה. ואולם מקושית הגמרא שם 'מקרא הוא דלא ליקרי הא מיגנא שפיר דמי' לכאורה משמע שגם כשהוא ער אסור, אך שמא מדובר בהווה, שהולך לישון, ולכן פריך, אבל בשכיבה בעלמא שאינו הולך לישון, אולי מותר.

תשובה:

בשם החזו"א שמענו שאסור גם שכיבה וכ"ה בקיצור פסקי הרא"ש.

שו"ר בערוך לנר כאן שנקט מסברא שאין איסור בשכיבה בהקיץ ותמה לפי"ו על קושית הגמרא. ונשאר ב'צ"ע'. וכן בספר ברכת אברהם פסחים קח שנשאר ב'צ"ע'. וי"ל שאסרו גם בשכיבה כדי שבטבעו לא יהא רגיל בכך כל עיקר, כך שגם מתוך שנתו לא יבוא לידי פרקדן.

וע' בשו"ת תורה לשמה (המיוחס לרבי יוסף חיים זצ"ל מבגדד, שסז) אודות ת"ח הלומד מתוך הספר ונתעיף ורוצה ללמוד בשכיבה, שמותר אף כששוכב על בטנו, אך לא יתמיד בזה הרבה אלא מעט עד שינח. ונראה שגם הוא לא התיר אלא בקריאה מספר וכד' שנוח לו בצורה מסוימת, אבל בשכיבה רגילה אין לעשות כן, שאל"כ מה מקשה הגמרא מקריאת שמע הלא זהו באקראי.

'דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים, אחד לו ואחד לה...' לשיטת רש"י ורוב הראשונים מדובר באשה העסוקה בטהרות, שמתוך שהיא בודקת שחרית וערבית לטהרות תקנו לה לבדוק אף לבעלה, אבל כשאינה עסוקה בטהרות אינה צריכה לבדוק. אבל לדעת הרמב"ם כל אשה שאין לה וסת צריכה בדיקה קודם תשמיש ולאחריו, ולפי זה משנתנו זו מדברת גם בשאינה עסוקה בטהרות וכשאיין לה וסת קבוע. [ולשיטתו נראה שאין צריך כאן בדיקת חורין וסדקין אלא די בקינות, ומשהה העד על גופה כשיעור וסת בשעה שאינה שוכבת אפרקיד. חוות דעת קפו, א].

'נמצא על שלה לאחר זמן טמאין מספק ופטורים מן הקרבן. איזהו אחר זמן, כדי שתדן מן המטה...' מבואר בגמרא שחייבים באשם תלוי, לדעת הסובר שחייבים בכל ספק אשם תלוי אף כשאיין 'חתיכה משתי חתיכות'. והטעם שאין מעמידים הדבר על חזקה דמעיקרא לומר שראתה דם כמה שיותר מאוחר ויהיו פטורים מאשם – נראה מפני שנמצא הדם סמוך מאד לבעילה, לכך הורעה חזקה דמעיקרא, שעל רגע קטן כזה אין לומר 'חזקה' עכ"פ בכגון אשה העלולה לראות דם (ע' שב שמעתא ג, טז-יז; עונג יום טוב סו"י נו וסי' קמב ד"ה ולפענ"ד. וכע"ז כתב בחו"ד (קפו, א) עפ"י התוס' ס: שרוב פעמים הדם בא מקודם).

ובש"ש שם דן כיון שבטלה חזקה דמעיקרא, מדוע אין מעמידים על חזקה השתא. ובשערי ישר (ב,ד) פירש בשני אופנים, וע' גם בחזו"א קג סק"ה; רטו סופ"ק; אה"ע פ,יח; קהלות יעקב טהרות סג,ב.

וניחוש דלמא דם מאכולת הוא? אמר רבי זירא אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת, ואיכא דאמרי דחוק הוא אצל מאכולת. ויש לתמוה מדוע בנמצא על שלו חייבים בקרבן ומשמע מסימת הדברים שאפילו עבר זמן מרובה בין בעילה לקינחה, ולמה אין לחוש שמא מאכולת באה עליו לאחר שבעל. ויש לדחוק ולומר כיון שעדיין שכבת זרע לחה אין המאכולת באה עליו. ואין לחוש שמא נתמעכה על הסדין וממנו נתקנח בו – שדם מאכולת מועט הוא ואינו מתקנח מהסדין אלא נבלע בו (עפ"י רמב"ן).

יטחתו בירכה. לשון יטחה מצאנוהו על לחיצה, חבטה וסחיטה [כגון 'טחו בכותל' (חולין קט:); 'שהיתה דבלה שמנה והיא נטוחה' (ירושלמי כלאים)]; 'היה חורש והטיח בסלע או בגדר (אהלות יז,ב); 'הטיחו העלים זה בזה' (ספרא); 'להטיח את ראשו בכותל (איכ"ר 'על אלה)] וכן לשון מריחה [אחרי הטוח את הבית' (ויקרא יד), וכן בירושלמי יומא 'טחים אותו בבצק'].

(ע"ב) 'זהו שאומרין עליו דאדם גדול הוא? היאך מניחין דברי הרב ושומעין דברי התלמיד?! ור' חמא בר ביסא סבר, רבי ריש מתיבתא הוא ושכיחי רבנן קמיה ומחדדי שמעתתיה' – אבל אנו נוקטים בעלמא שהלכה כרבי יוסי כנגד רבי, כפי שאמר רבי ישמעאל (עפ"י ירושלמי תרומות ג,א ודמאי ב,א. וכן הוא במבוא התלמוד לר"ש הנגיד וסדר תנאים ואמוראים כא. [וע' בשו"ת מהרי"ל החדשות לה,ד שצדד מכה סוגיתנו שמא הלכה כרבי אפילו מרבנן]. ובענינו פסק הרא"ש וש"פ שטמאה מספק, והיא דעת רבי יוסי כפר"ח. ואילו ברמב"ם (איסור"ב ד,יט) מבואר שפסק כרבי, כ"כ בדעתו בלקוטי הלכות).

'הכי קתני איזהו אחר זמן כדי שתושיט ידה...'. רש"י פרש 'חסורי מחסרא והכי קתני'. ואילו שאר הראשונים פרשו שרב חסדא מפרש דברי המשנה ללא החסרה; 'איזהו אחר זמן כדי שתרד...'. – כלומר זהו אחר הזמן שאמרו שחייבים מספק, ופירש זאת התנא לא כדי ללמד שדוקא אם ירדה מהמטה ובדקה אין בועלה טמא לחכמים, הא כל זמן שלא שהתה כשיעור הזה אלא בדקה עצמה על המטה – טמאים מספק.

'איזהו אחר זמן, דבר זה שאל רבי אלעזר ברבי צדוק לפני חכמים באושא, ואמר להם: שמא כרבי עקיבא אתם אומרים שטמאה את בועלה' – לפיכך לא הוצרכתם לפרש שיעור של 'אחר זמן' כי גם לאחר מכן מטמאה את בועלה. ואף על פי שיש חילוק לענין אשם תלוי – יתכן שהם סוברים שאין חייבים אלא בכגון חתיכה משתי חתיכות, לכך לא הוצרכו לפרש שיעור זה שאין בו נפקותא [ולא הזכיר זאת בשאלתו, כי אין לתמוה אם סוברים שפטור מאשם תלוי, אבל תמוה אם נוקטים כרבי עקיבא שהיא דעת יחיד] (עפ"י רמב"ן. וער"ן).

דף טו

נכנס להיכל ומקטיר קטורת. יש לפרש מדוע הזכירו הקטרת קטורת – שלא תאמר שאין מותר לו אלא ליכנס מפני שהרבים מצויים שם והרי זה כספק טומאה ברשות הרבים [וכמו שאמרו בפסחים יט